

RECENSIONS

SCHETTER, WILLY

Das römische Epos

(Athenaion Studententexte Band 4),
Wiesbaden, Akademische
Verlagsgesellschaft Athenaion,
1978, 132 pp.

El llibre és una reelaboració augmentada del capítol escrit per l'autor per a l'obra col·lectiva *Römische Literatur* que, a cura de Manfred Fuhrmann, publicà la mateixa editorial dins la seva sèrie *Neues Handbuch der Literaturwissenschaft*. Tot i que la concepció d'aquesta obra permetia al col·laborador una gran autonomia, l'actual presentació del primitiu capítol lògicament l'augmenta, de manera que el resultat és un llibre veritable, petit, però llibre; tanmateix participa d'algun tret de manual col·lectiu d'on procedeix, el més remarcable la limitació cronològica: aquest es deturava a la crisi del segle III entesa com a frontera amb la *Spätantike*, període al qual el pla de sèrie consagra un volum propi. Schetter encara retalla més i considera (p. 13) que l'epos romà acaba —descomptant la intranscendent i molt fragmentària èpica dels *novelli* del segle II —amb Sili Itàlic i Estaci, és a dir, al final del segle I.

El cos de l'obra està molt clàssicament dividit en tres parts, dedicades a l'èpica republicana, augustiana i de l'Alt Imperi, i va precedir d'una introducció sobre «Èpica grega i romana» on s'esbossa una caracterització, mitjançant els seus trets principals, de

l'èpica antiga i una contraposició entre la grega i la romana que l'autor xifra sobretot en la intenció d'aquesta darrera de fer-se portantveu de la consciència nacional —amb excepcions— en front dels temes llunyans i heroico-mítics de la grega.

Schetter organitza la seva breu ullada a l'èpica republicana entorn de tres nuclis: l'època del saturni (Andrònic i Nevi), Enni i la que anomena «petita èpica neotèrica». Aquest darrer, que podria estranyar si hom té present el conegut rebutjament de l'èpica tradicional pels *poetes novi*, el justifica per la consideració de l'*epyllion* alexandrí com pertanyent també a l'epos. Amb aquest punt de vista ens ofereix una anàlisi molt suggeridora del *carmen* 64 de Catul (l'epili de Tetis i Peleu), enriquida amb un breu comentari dels vv. 71 ss.

Al costat, naturalment, de l'Eneida Schetter destaca el caràcter també fonamental dintre l'èpica augustiana de les *Metamorfosis* d'Ovidi i tracta aquestes dues obres amb semblant atenció; probablement des de l'important llibre de B. Otis sobre Ovidi com a poeta èpic —i potser també des d'abans— aquesta consideració sembla ben establerta: com afirma l'autor (p. 31), els dos grans poemes són, bé que en sentits diferents, «produccions típiques d'aquesta època». En l'estudi de l'Eneida Schetter concedeix atenció especial als aspectes de la seva composició i a la distribució en llibres; s'inclina (p. 35 i nota 28) per una «estructura quiàstica», 4 (llibres 1-4): 2 (llibres 5 i 6): 2 (llibres 7 i 8): 4

(llibres 9-12) dintre la tradicional divisió en part «odisseica» i part «iliàdica» i estudia particularment la imitació que en aquesta darrera troba de l'estructura de la Iliada mateixa. (Cal advertir aquí d'una pertorbadora errada a la p. 38: el combat d'Hèctor i Aquil·les no correspon al llibre 24 de la Iliada sinó al 22; la qual cosa, diguem-ho de passada, desllueix una mica les simetries que Schetter troba entre ambdós poemes). Al costat d'aquestes qüestions generals l'autor ens proposa un petit estudi de la figura d'Al·lecto per oferir-nos una mostra de la capacitat innovadora virgílica (pp. 38-39) i un fragment del llibre quart (vv. 6 ss.) per exemplificar amb un intel·ligent comentari el simbolisme virgilià (pp. 39-43). Particularment interessant és l'estudi de les Metamorfosis d'Ovidi. Temes com els antecedents del poema, la seva estructura i disposició en llibres, el moviment de la narració, l'heterogeneïtat temàtica i estilística, etc. són tractats de manera que el caràcter èpic de l'obra i la seva intencionalitat còsmica queden clarament subratllats. El capítol destinat a l'èpica augustiana es completa amb un annex dedicat a l'èpica menor de l'*Appendix Vergílica*, on són considerats *Culex*, *Moretum* i *Ciris* com *epyllia* en la línia dels alexandrins. La contradicció entre la futesa del tema i l'alt to èpic és evidenciada en *Culex* i *Moretum*, aquest últim definit amb molta justesa com un petit quadre del gènere (*Genrebild*), compost, però, en el més pur estil del gran epos, cosa que, efectivament, el fa esdevenir una

veritable «Eposparodie». La manera neotèrica de *Ciris* és clarament destacada, així com el seu caràcter gairebé «centonari» (aquest aspecte, de vegades negligit pels estudiosos, és definitiu per establir la inautenticitat de l'obra, com ja havien assenyalat Büchner i Bieler i estableix definitivament A. Thill, *REL*, 53, 1975, 116-134, a afegir a la bibliografia de Schetter).

L'estudi de l'èpica postvirgílica es fa des de la perspectiva d'una doble oposició, cronològica i temàtica. Per la primera Lucà s'oposa, com representant de la literatura claudiana «accentuadament moderna i conscient de la seva originalitat» (p. 63) al neoclassicisme de l'èpica flaviana (Sili Itàlic, Valeri Flac, Estaci). Des d'un altre punt de vista l'èpica de Lucà i Sili, de contingut històric, s'oposa als poemes mitològics de Valeri i Estaci. L'apartat dedicat a Lucà s'obre doncs amb l'afirmació potser una mica sorprenent que en el *Bellum civile* «història romana actual és una vegada més objecte de gran poesia èpica» (p. 64). Naturalment això només es pot entendre —i així sembla fer-ho l'autor— en el sentit de considerar la guerra civil de Cèsar i Pompeu —l'objecte literal de la *Farsàlia*— com una mena d'hipòstasi dels esdeveniments contemporanis a Lucà i en els quals ell mateix participà: l'oposició senatorial filorepublicana a Neró, que cristal·litza en la conjura de Pisó. Schetter, però, rebaixa de fet la seva categòrica afirmació inicial quan tot seguit qualifica, creiem que més exactament, aquells esdeveniments com «clima espiritual» que constituï el

terre nutrici del poema. En són estudiats a continuació els aspectes formals, les característiques fonamentals de l'art de Lucà, la novetat de l'erradicació de la maquinària mitològica i el tractament de les figures de Cèsar, Pompeu i Cató (sense referència explícita, per cert, al clàssic problema de l'existència i identificació d'heroi a la Farsàlia). De gran interès són les pàgines dedicades a subratllar la presència del punt de vista de Lucà dins la seva obra i els recursos formals que l'introdueixen. Enfront de la modernitat de l'èpica de Lucà Schetter remarca, en estudiar els *Punica* de Sili, la tornada als models i procediments de l'èpica homèrica i virgílica: és precisament en la difícil integració d'aquesta feixuga herència, amb la seva obligada escorta de maquinària i «scènerie» tòpica i mítica, amb el tema absolutament històric del poema on l'autor troba «l'atractiu i problemàtica» dels *Punica*, que en general són objecte d'una estimació positiva en la línia actual de prudent recuperació de l'obra (vegi's per exemple, la introducció de la recentíssima edició de Miniconi i Devallet dins la col·lecció «Burdé»). Positiva també és la valoració de Valeri Flac i Estaci. A remarcar, en el tractament dels *Argonautica*, l'anàlisi comparativa dels procediments literaris d'Apol·loni, el model, i el propi Valeri; i, en l'estudi de la Tebaida, la importància concedida al paper de la inspiració personal en Estaci: Schetter du a terme una revalorització de l'èpica flaviana de tema mitològic de la qual hom pot dissentir, però que

gaudeix d'una innegable base crítica, en lloc de la inèrcia que sovint és responsable de la valoració negativa d'aquestes obres.

Schetter ha concedit a cadascun dels mencionats autors una veritable petita monografia en la qual hom troba estudiats per ordre, primer els aspectes tant formals com de contingut que, en una necessària tria, ha considerat més importants; aquesta síntesi es completa en la majoria dels casos amb l'estudi analític d'un curt fragment de l'obra en qüestió, on generalment es posa l'accent sobre la plasmació concreta d'algun o alguns dels aspectes prèviament estudiats. Aquesta successió de textos comentats és un dels màxims encerts del llibre i ve a constituir una antologia en miniatura de més de tres segles d'èpica romana, interessant i valuosa. Finalment, malgrat la brevetat de l'obra, figuren en el text les referències als fragments èpics menors, les edicions i estudis més importants dels quals es consignen en les notes. Aquestes, molt ben estructurades i denses, però sense erudició gratuïta, fan que el llibre sigui, en una mesura molt superior al que hom esperaria de les seves cent pàgines, un excel·lent instrument de treball. El mateix podem dir de la bibliografia selecta, disposada amb molt clara tabulació que permet al lector arribar amb comoditat a les edicions, comentaris i estudis fonamentals (en aquest darrer cas, no gemenys, cal dir que la bibliografia no alemanya no ha estat tinguda prou en

compte). Un índex de noms i un altre de conceptes arrodoneixen la utilitat del llibre.

J.L. Vidal

HELANDER, H.

*On the Function of Abstract
Nouns in Latin.*

Acta Universitatis Upsaliensis.
Studia Latina Upsaliensia 11.
Uppsala 1977.

Formant part de la col·lecció *Studia Latina Upsaliensia*, dedicada a la publicació de tesis doctorals, se'ns ofereix aquest estudi de H. Helander sobre els noms abstractes en llatí. En aqueix treball hom es proposa de fer una revisió de la funció desenvolupada pels noms abstractes a la llengua del Laci, i més en concret de llur capacitat per actuar com a predicats lògics.

Després de donar una definició del que cal entendre per un substantiu abstracte (substantius que expressen acció, qualitat o estat i que en conseqüència tenen una funció predicativa i que endemés són susceptibles de prendre com a atributs les formes d'expressió de les nocions de les quals els dits substantius prediquen alguna cosa), l'autor procedeix a classificar-los tot posant esment en els dos aspectes considerats a la definició: l'aspecte sintàctic-superficial i el lògic-profund. Com a punt de partença es considera que tot nom abstracte quan apareix dins una frase, sempre ho fa

relacionat amb algun altre element; aquest conjunt de dos membres, nom abstracte i l'element que es relaciona amb aquest rep el nom de predicació (PN). Tota PN ve definida tipològicament com a integrada per un subjecte lògic (s) i un predicat, també lògic (p). Per exemple la PN corresponent a la frase:

Cic. *Diu.* 1,6. *qui cum interitum exercitus nuntiaisset.* es descriu així:

PN		s + p
s		exercitus
p		interitum

Hem d'afegir que el model de descripció que reflectim aquí és el més simple possible i que, de fet, apareixen estructures més complicades. Volem advertir, també, que alterem a consciència, per necessitats tipogràfiques la forma original de presentació, procurant en tot moment de no trair l'original.

Després, aquestes predicacions integrades per un p reescrit com a substantiu abstracte, es poden inserir dins d'altres predicacions de tres maneres diferents, segons que la relació entre les dues predicacions sigui de caire modal, de caire causal o de caire no-causal (temporal, local, etc.).

La relació és modal quan la predicació que conté el substantiu abstracte depèn d'una altra integrada essencialment per *verba dicendi*, com seria el cas de la frase citada suara. Per poder recollir aquest fet H. Helander proposa de refer l'anterior regla de reescritura de la PN, donant-li la forma següent: